

DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ

WORKING PAPER SERIES

Tartışma Metinleri

WPS NO/ 07 / 2015-10

ENFLASYONUN BANKA BİLANÇOLARINA ETKİSİNİN FAİZ MARJLARI İLE KARŞILAŞTIRILMALI OLARAK İNCELENMESİ: (1997-2013)

Seda KAYAALP[*]

Yard. Doç. Dr. Hicabi ERSOY[**]

[*] sedakayaap@gmail.com, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Uluslararası Bankacılık ve Finans Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

[**] Bu çalışma İstanbul Ticaret Üniversitesi Finans Enstitüsü Bankacılık Ve Finans Anabilim Dalı Uluslararası Bankacılık ve Finans Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Seda Kayaalp'ın Yard. Doç. Dr. Hicabi ERSOY' un Danışmanlığında Hazırlanan "Enflasyonun Banka Bilançolarına Etkisinin Faiz Marjları İle Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi: (1997-2013)" isimli tezden üretilmiştir.

Enflasyonun Banka Bilançolarına Etkisinin Faiz Marjları ile Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi: (1997-2013)

Özet

Bu çalışmanın amacı, banka bilançolarındaki parasal varlıkların ve borçların, faiz marjları ile karşılaştırmalı olarak incelenerek, enflasyonun karlılıklarına olan etkisi "net borçlu hipotezine" göre yorumlamaya çalışmaktır. Bankaların resmi sayısal verileri ile hazırlanmış tabloları kullanılarak, parasal durumu ile gelir/giderleri arasındaki ilişki sayısal olarak ortaya konmuştur. Bunun yanı sıra bankaların 1997 ile 2013 yılları arasındaki tüm (1) parasal varlıkları (2) parasal borçları (3) toplam varlıkları (4) net faiz gelirleri (5) net faiz giderleri (6) net faiz dışı gelirleri ve (7) net faiz dışı giderlerini oluşturan her bir kalemin verileri ayrı ayrı hazırlanarak bir araya getirilmiştir.

İncelemeler, Türkiye'de 2002 yılından sonra banka bilançolarının hiçbir şekilde net borçlu durumuna gelmediklerini, banka karlılıklarının ise faiz gelirlerinin yanı sıra faiz dışı gelirlerinden sağlandığını göstermektedir. Aynı zamanda dört gruba ayrılarak incelenen Türk bankacılık sektörünün yukarıda maddeler halinde verilen kalemlerdeki dalgalanmaların gruplar bazında (Sektör+Kamu+Özel+Yabancı) yorumlanması da amaçlanmış olup, yabancı bankaların oluşturulan bu dört grupta nasıl önce çıktığı üzerinde durulmuştur.

Türkiye'de bankacılık sektöründeki karların 2009 yılından sonra net faiz dışı gelirlerinden kaynaklandığı, öncesinde ise net faiz dışı gelirlerinin negatif görünümde olduğu, yani faaliyet dışı gelirlerinin, faaliyet dışı giderlerinden daha düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Parasal Varlıklar, Parasal Borçlar, Net Faiz Gelirleri, Net Faiz Dışı Gelirler

Abstract

This study aims to analyse monetary assets and liabilities available in bank balance sheets compose with interest margins and interpret the effect of inflation on profitability according to "net debtor hypothesis". In that regard, financial statements of banks prepared with official data have been used and the connection between monetary status and income/expense has been clearly documented by favour of the applicable data.

Furthermore, the data pertaining to each item constituting all of the (1) monetary assets (2) monetary debts (3) total assets (4) net interest income (5) net interest expense (6) net non-interest income and (7) net non-interest expense of banks between 1997 and 2013 have been compiled individually.

The reviews indicate that bank balance sheets in Turkey have not become net debtor in no never since 2002 while bank profitability is derived from non-interest income in addition to interest income. Another purpose of this study is to interpret the fluctuations in each of the items provided above by segregating Turkish banking industry into four groups (Industrial + Public + Private + Foreign) and to analyse the leading role assumed by the foreign banks among those four groups.

It is understood that profits in Turkish banking industry are derived from net non-interest income as from 2009 although net non-interest income used to be negative in the past indicating that non-operational income was lower than non-operational expense.

Keywords: Monetary Assets, Monetary Debts, Net Interest Income, Net Non-Interest Income

Enflasyonun Banka Bilançolarına Etkisinin Faiz Marjları ile Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi: (1997-2013)

Giriş

Türkiye'nin finansal istikrarının önündeki en önemli sorunlardan biri olan enflasyon çeşitli yönleri ile tüm sektörlerde belirsizlik ve istikrarsızlığa neden olmaktadır. Bu nedenle ülkede sürekli olarak Merkez Bankası'nın temel amacı olan fiyat istikrarını sağlama çabaları enflasyonu istenilen düzeylere çekmek için yeterli gelmemekle birlikte, yıllar içerisinde enflasyonda düşme sağlanmıştır. Finansal liberalizasyonla beraber Türk bankacılık sektöründe son on yılda gelinen olumlu noktayı görmek de kaçınılmazdır. Teknolojik altyapının gelişmesi ve finansal piyasalardaki konjonktürel dalgalanmaların yavaşlaması ile bankacılık sektöründeki oynaklık azalmış olup, yeni finansal araçlar ve yapısal değişikler ile sektöre derinlik ve karlılık sağlanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın amacı, Türk bankacılık sektöründeki bankaların, 1997-2013 yılları arasında borçlu mu yoksa alacaklı mı olduğunu resmi sayısal verilerle ortaya koyarak "Net Borçlu Hipotezinin" Türk bankacılık sektörü üzerindeki geçerliliğini ortaya koymaktır.

1. Enflasyonun Banka Bilançolarına Etkisinin Faiz Marjları ile Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

Enflasyon, finansal sistemdeki değişkenliği ve dolayısıyla riskleri arttırdığından sisteme olumsuz etkileri bulunmaktadır. Sistemin performansına, büyüme hızına negatif etkide bulunduğu gibi aynı zamanda finansal sistemdeki istikrarsızlığı ve belirsizliği tetiklemektedir. Bu nedenle enflasyonun ekonomideki yatırım düşüncelerini negatif yönde etkileyerek büyüme hızını yavaşlatacağını söylemek yanlış olmayacaktır.

Enflasyonun bankacılık sistemine etkileri arasında (1) oynaklık artar (2) bankacılık riskleri artar (3) piyasa derinliği azalır (4) ürün çeşitliliği azalır (5) vade azalır (6) sermaye yeterliliği azalır (7) yabancı kaynak girişi azalır (8) yatırım kararları azalır (9) maliyetler artar gibi birçok madde saymak mümkündür. Bu sonuçların yanı sıra enflasyonun bankaların (10) sermaye getirisini ve (11) performansını nasıl etkilediği tartışmalı konulardır. Çalışmanın bu kısmında, söz konusu soruya yanıt aranacaktır. Bu amaçtan yola çıkılarak enflasyon döneminde bankaların net borçlu olup olmadıkları aynı zamanda net faiz marjlarındaki gelişmeler de incelenerek söz konusunu soruya yanıt aranacaktır.

Net Faiz Marjı (NFM) oranının kullanılmasındaki amaç hem aktifi hem de pasifi aynı anda ilgilendirdiği için, hem aktifin hem de pasifin aynı anda yönetimi, bu oranın yükseltilmesini sağlayacaktır. Diğer bir ifade ile enflasyonun banka aktif/pasif üzerindeki etkisini aynı anda görebilmenin yolu Net Faiz Marjının (NFM) gelişimini incelemekle mümkün olabilir.

Bankaların gelir tablosu incelendiğinde, bankanın gelirleri arasında; faiz gelirleri ve faiz dışı gelirler bulunmaktadır. Faiz gelirleri; (1) kredilerden alınan faizler, (2) mevduat munzam karşılıklarından alınan faizler (3) bankalardan alınan faizler (4) Bankalararası para piyasası işlemlerinden alınan faizler (5) menkul değerler cüzdanından alınan faizler ve (6) diğer faiz gelirleridir. Faiz dışı gelirler ise; (1) kredilerden alınan ücret ve komisyonlar (2) sermaye piyasası işlem karları (3) kambiyo karları (4) iştirakler ve bağlı ortaklıklardan alınan kar payları (5) olağanüstü gelirler ve (6) diğer faiz dışı gelirleridir.[1]

Bankaların gider tablosu incelendiğinde, bankanın giderleri arasında; faiz giderleri, faiz dışı giderler ve vergi kaleminin yer aldığı görülmektedir. Faiz giderleri; (1) tüm mevduatlara verilen faizler (2) bankalararası para piyasası işlemlerine verilen faizler (3) kullanılan kredilere verilen faizler (4) çıkarılan menkul kıymetlere verilen faizler ve (4) diğer faiz giderlerinden oluşmaktadır. Faiz dışı giderler ise; (1) personel giderleri (2) kira giderleri (3) amortisman giderleri ve (4) diğer faiz dışı giderlerden oluşmaktadır.[2] (Diğer faiz dışı giderler; Sermaye piyasası işlem zararları, kambiyo zararları, yatırılan vergi ve harçlar, verilen ücret ve komisyonlardır.)

1.1. Enflasyonun Türk Bankacılık Sektörüne Etkilerinin "Net Borçlu Hipotezi" ne Göre Değerlendirilmesi

Çalışmada Net Borçlu Hipotezi' nin Türk bankacılık sektörü için geçerliliği 1997-2013 yılları arasındaki sayısal verileri ele alınarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu nedenle öncelikle Net borçlu hipotezi anlatılmış olup, daha sonra uygulamalı bir şekilde yorumlanmaya çalışılmıştır. Net borçlu hipotezinin kullanılmasındaki temel amaç hipotezin temel savını oluşturan unsurun (enflasyon) ülkemiz için önemsenecek seviyelerde var olmasıdır.

[1] Esin OKAY, **"Mali Tablolar Analizi İle Türkiye'de Enflasyonun Bankacılık Üzerine Etkileri"**, (MÜ Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1998 , s.67

[2] **a.g.e.**, s.67

1.1.1. Net Borçlu Hipotezi

- Net Borçlar = Borçlar – Alacaklar

Enflasyonda beklenmeyen bir artış olması durumunda, net borçlu durumunda olan bir başka ifade ile yukarıdaki eşitliğe göre borçları alacaklarından fazla olan bankalar, sabit ödeme gerektiren borçların gerçek değerindeki düşme nedeniyle bir kazanç elde etmektedirler. Buradaki kazanç enflasyondaki artış nedeniyle paranın değerindeki düşmeden kaynaklı bir kazanç olmaktadır.

- Net Alacaklar = Alacaklar – Borçlar

Yine enflasyonda beklenmeyen bir artış olması durumunda, net alacaklı durumunda olan başka bir ifadeyle yukarıdaki eşitliğe göre alacakları borçlarından fazla olan firmalar, sabit getirili finansal varlıkların gerçek değerindeki düşme nedeniyle bir kayıp elde etmektedirler.

Sonuç olarak enflasyondaki beklenmeyen artış, net alacaklılardan net borçlulara servet transferi demektir. İşte bu servet transferi, net borçlu hipotezinin temel savını oluşturmaktadır."[3]

Beklenmeyen enflasyon döneminde net borçlular, kazançlarını arttıracaklardır. İşletmeler genellikle fon isteminde bulunan kesimde yer almakta olduğundan net borçlu durumunda olmaktadırlar.[4] Cagan ve Lipsey (1978) çalışmalarında net alacaklı ve net borçluların enflasyon dönemleri getirilerini beklenen ve beklenmeyen enflasyon durumuna göre ikiye ayırmaktadır. Beklenen enflasyon durumunda firmalar veya sektörler arasında göreli bir servet değişimi beklenmezken, beklenmeyen enflasyon durumlarında net borçluların kazanç sağlayacaklarını öne sürmektedir. Özellikle reel sektörün, yapısı itibariyle geleneksel olarak net borçlu durumda olmasından hareketle sektördeki firmaların beklenmeyen enflasyon dönemlerinden karlı çıkacaklarını ifade eder.

[3] İktisadi Araştırmalar Vakfı, Düşük Enflasyona Geçiş Sürecinde Türk Bankacılık Sektörü, İstanbul: İktisadi Araştırmalar Vakfı, 'y.y.', 2000, s. 219.

[4] Cagan, P. And Lipsey, R.E., (1978), **"Financial Effects of Inflation"**, National Bureau of Economics Research, General Series, No:103, s.2, Ballinger Publishing Company, New York

Firmaların net borçlu ve net alacaklı durumları, parasal varlıkların ve parasal borçların büyüklüğüne göre belirlenmektedir. Eğer parasal borçlar parasal varlıkları aşıyorsa net borçlu, parasal varlıklar, parasal borçları aşıyorsa net alacaklı olmaktadırlar.[5]

Bach ve Ando (1957) yaptıkları çalışmada enflasyon dönemlerinde net borçlu ve net alacaklıların kayıp/kazançlarını ölçmek amacıyla 1939-1952 yılları arasında Moody endeksindeki 52 firmayı ele alarak, firmaları net borçlu ve net alacaklı olarak ikiye ayırarak çalışmada alacaklılık/borçluluk durumunu, parasal varlıkların parasal yükümlülüklerden fazla olup olmamasına göre belirlemiştir. Çalışmada firmaların enflasyon dönemlerinde kazançlı olup olmamaları (1) Pay değerleri (2) Enflasyon döneminin başında ve sonundaki yatırım karlılığı ölçütleri üzerinden değerlendirmiştir. Çalışma sonuçlarına göre beklenenin aksine enflasyon döneminde net borçlu firmaların net alacaklılara göre önemsenecek düzeyde karlı çıkmadıkları sonucuna ulaşılıyor. İncelenen tarih Aralıkları 1939-1946, 1946-1949 ve 1949-1952 şeklinde 3 döneme ayrılarak incelendiğinde net borçlu firmaların pay değerlerinin yalnızca 1949-1952 yılları arasında alacaklı firmalardan daha fazla arttığı, yatırım karlılığının ise hiçbir dönemde net alacaklı firmaların karlılığı kadar artmadığını gözlemlemiştir. Ayrıca firmaların borçlu alacaklı olma durumunun enflasyon dönemlerinde pay değerlerinin yükselişini ölçmede istatistiki olarak önemli olmadığı çıkarımına da varmıştır. Aynı dönem üzerinde yapılan bir diğer çalışmada ise Alchian, Armen ve Kessel (1955) net borçluların önemli ölçüde güçlü performans yakaladıklarını göstermişlerdir. Çalışmada 85 firmadan oluşan bir örneklem kullanılmış ve ana ölçüt olarak net borçlu ve net alacaklı firmaların pay değerleri incelenmiştir.

Çalışma sonucunda net borçlu firmaların enflasyon döneminde istatistiki olarak anlamlı düzeyde daha etkin olduğu belirlenmiştir. Aynı çalışmada 28 firma üzerine 1929-1933 deflasyon döneminde yapılan incelemede net borçlu firmaların pay değerlerinde diğer firmalara nazaran daha sert düşüşlere rastlanmıştır. Ayrıca net borçlu hipotezi ortaya konulurken sadece faiz ve anapara ödemelerindeki gerçek azalmanın şirketlere sağladığı yarar üzerinde durulmuştur. Modigliani ve Miller (MM) etkin sermaye piyasası, sıfır işlem ve sıfır vergi varsayımlarına dayanarak firmanın finansman yöntemi (borçlanma veya sermaye artırımı) firmanın değerine (pay değerine) etki etmez. M-M Teoremi, vergi ihmal edilerek kurgulanmaktadır. Oysa borçlanmanın vergiden düşürülebildiği durumlarda firmanın

[5] Bach, G.L. and Ando, A., (1957), **"The Redistributional Effects of Inflation"**, the Review of Economics and Statistics, Vol:39, No:1, s.9

değerinin borçlanma ile birlikte arttığı görülecektir. Daha çok borç kullanan firmaların değeri daha çok artacaktır.[6]

Net borçlu hipotezine göre firmaların kazanabilmeleri için iki koşulun varlığı gereklidir.[7]

1. Beklenmeyen enflasyonun söz konusu olması
2. Firmaların net borçlu durumunda olmaları

Bu durumda beklenmeyen enflasyon dönemlerinde piyasadaki firmaların net borçlu veya net alacaklı olup olmadıkları nasıl belirlenmektedir sorusu karşımıza çıkmaktadır. "Firmaların net borçlu ve net alacaklı durumları, parasal varlıkların ve parasal borçların büyüklüğüne göre belirlenmektedir."[8]

- Parasal Borçlar > Parasal Varlıklar ➡ Net Borçlu
- Parasal Varlıklar > Parasal Borçlar ➡ Net Alacaklı

Bu çalışmada kullanılan parasal varlıklar ve parasal borçlar kalemleri aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi olup, Türkiye Bankalar Birliğin' den (TBB) alınan resmi veriler kullanılmıştır.

[6] Ross, S.A., Westerfield, R.W.ve Jaffe, J.F. (1990), **Corporate Finance**, Irwin Inc., Boston, s.394-410
[7] a.g.e.
[8] **a.g.e.**

Tablo 1: TBB - Parasal Varlıklar/Borçlar/Toplam Varlıklar Kalemleri (1997-2013)

PARASAL BORÇLAR (1997-2001)	**PARASAL BORÇLAR (2002-2013)**
Mevduat	Mevduat
Bankalararası Para Piyasası	Para Piyasalarına Borçlar
Merkez Bankası Kredileri	Alınan Krediler
Alınan Diğer Krediler	
Çıkarılan Menkul Kıymetler	İhraç Edilen Menkul Kıymetler (Net)
Fonlar	Fonlar
PARASAL VARLIKLAR (1997-2001)	**PARASAL VARLIKLAR (2002-2013)**
Nakit Değerler	Nakit Değerler Ve Merkez Bankası
Bankalar	Bankalar
Diğer Mali Kurumlar	Gerçeğe Uygun Değer Farkı K/Z`A Yans. Fin. Var. (Net)
Bankalararası Para Piyasası	Para Piyasalarından Alacaklar
Menkul Değerler Cüzdanı	Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar (Net)
Mevduat Munzam Karşılıkları	Krediler Ve Alacaklar
İhtisas Dışı Krediler	Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlar (Net)
İhtisas Kredileri	Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Varlıklar
	İptal-Zorunlu Karşılıklar
TOPLAM VARLIKLAR İÇİNDEKİ KALEMLER (1997-2013)	
Mevduat (TL+YP)	
Mevduat Dışı Kaynaklar	
Öz Kaynaklar	
Diğer Pasifler	
Kar	

1.2. Bankaların Net Borçlu/Alacaklı Durumlarının Net Faiz Marjları ile Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

Çalışmanın bu kısmında 1997–2013 dönemi için bankaların net borçlu/alacaklı durumları ile net faiz/faiz dışı marjlarındaki gelişmeler incelenecektir. İnceleme sonucunda eğer net borçlu hipotezi geçerli ise enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde, aşağıda yazılı sonucun söz konusu olması beklenmektedir.

"Net borçlu konumunda olan bankaların kazançlarının yükselmesi dolayısıyla net faiz marjlarının yükselmesi beklenmektedir."[9] Bir diğer ifade ile net borçlu durumunda olan bankaların parasal borçlarının parasal varlıklarından büyük olması beklenmektedir.

Net faiz marjını ise aşağıdaki formül ile tanımlamak mümkündür:[10]

$$Net\ Faiz\ Marjı\ (NFM) = \frac{\binom{Varlıklardan\ Elde}{Edilen\ Faizler} - \binom{Borçlar\ için}{Ödenen\ Faizler}}{Toplam\ Varlıklar}$$

Formül 1: Net Faiz Marjı Hesaplama Formülü

$$Net\ Faiz\ Dışı\ Marjı\ (NFM) = \frac{\binom{Faaliyet\ Dışı}{Gelirler} - \binom{Faaliyet\ Dışı}{Giderler}}{Toplam\ Varlıklar}$$

Formül 2: Net Faiz Dışı Marjı Hesaplama Formülü

Net faiz marjı, aktif – pasif yönetiminin en önemli unsurudur. Çünkü bu oran hem aktifi hem de pasifi aynı anda ilgilendirdiği için, hem aktifin hem de pasifin aynı anda yönetimi NFM' nin yükseltilmesini sağlayacaktır. Bir başka ifade ile enflasyonun banka aktif pasifi üzerindeki etkisini aynı anda görebilmenin yolu net faiz marjının gelişimini incelemekle mümkün olabilir.[11] Bankaların faiz dışı giderlerini azaltmaları, büyüyen bankacılık sektörü ve şube sayılarının her geçen gün daha da artmasından dolayı çok güç olduğundan, yükün pozitif kısmının başka bir ifadeyle faiz dışı gelirlerini arttırmaları yönünde politika oluşturmaları daha isabetli görünmektedir. Böylece yük (net faiz dışı gelir – net faiz dışı gider) her zaman pozitif olmakla birlikte bankanın karlılığı da artacaktır. Enflasyon bankaların karlarını çeşitli şekillerde etkileyebilmektedir. Ancak faiz dışı gider ile faiz dışı gelirin aynı oranda artması

[9] **a.g.e.,** s. 222.
[10] **a.g.e.**
[11] **a.g.e.**

banka açısından bir zarara neden olmayacaktır. Zira böyle bir paralelliğin bankacılık sektörümüzde gözlenmesi oldukça zor gözükmektedir.

1.3. 1997 - 2013 Dönemi Enflasyon Verileri

Çalışmaya başlamadan önce bu dönemler içerisindeki resmi enflasyon verilerini aşağıda bir tablo halinde vermek gerekirse;

Tablo 2: 1997-2014 Yılları Arası Enflasyon Oranları

Yıl	Enflasyon (%)
31.12.1997	99,06%
31.12.1998	69,78%
31.12.1999	68,85%
31.12.2000	39,10%
31.12.2001	68,46%
31.12.2002	29,84%
31.12.2003	12,72%
31.12.2004	9,35%
31.12.2005	7,72%
31.12.2006	9,65%
31.12.2007	8,39%
31.12.2008	10,06%
31.12.2009	6,53%
31.12.2010	6,40%
31.12.2011	10,45%
31.12.2012	6,16%
31.12.2013	7,40%
30.09.2014	8,86%

Kaynak: TUİK, Veri tabanları, Enflasyon ve Fiyat

Türkiye'de enflasyonun zaman serisiyle yapılacak analizinde dikkat çeken nokta belli bir oranın altına uzun yıllar düşmemiş olmasıdır. Enflasyon oranının 2003 öncesine kadar %30'ların altında gerçekleşmemesi, yani düşük enflasyon değerlerine rastlanmaması dikkat çekicidir.

2. 1997 – 2013 Döneminin Gruplar Bazında İncelenmesi

Tablo 3: Gruplar Bazında Bankalar

Grup 1	Grup 2	Grup 3	Grup 4
SEKTÖR	KAMU	ÖZEL	YABANCI

2.1. Sektör Bankaları İncelemesi (Türk Bankacılık Sektörü)

Tablo 4: Bankaların Net Borçlu/Alacaklı Durumundaki Gelişmeler (Sektör)

Sektör TL(MİLYAR)	1.PARASAL VARLIKLAR	(%) Değişim	2.PARASAL BORÇLAR	(%) Değişim
1997	15.299.008,00	114,80%	15.765.151,00	112,48%
1998	26.066.160,00	70,38%	29.900.381,00	89,66%
1999	47.575.939,00	82,52%	60.650.398,00	102,84%
2000	67.676.634,00	42,25%	88.215.655,00	45,45%
2001	96.375.630,00	42,41%	143.764.709,00	62,97%
2002	176.839.244,23	83,49%	173.891.458,00	20,96%
2003	213.193.675,52	20,56%	199.897.327,48	14,96%
2004	269.940.849,00	26,62%	242.654.901,00	21,39%
2005	359.279.851,00	33,10%	320.498.691,00	32,08%
2006	460.501.815	28,17%	400.045.716	24,82%
2007	531.141.496	15,34%	448.597.808	12,14%
2008	675.593.768	27,20%	578.710.459	29,00%
2009	764.509.539	13,16%	644.938.243	11,44%
2010	922.545.693	20,67%	776.463.347	20,39%
2011	1.117.512.320	21,13%	950.960.577	22,47%
2012	1.245.336.754	11,44%	1.026.856.143	7,98%
2013	1.575.501.560	26,51%	1.329.797.245	29,50%

Kaynak: TBB, Veri Sorgulama Sistemi

Tablo 4 incelendiğinde bu dönemde sektördeki bankaların 1997-2001 yılları arasında net borçlu durumunda olmaları dikkat çekmektedir. Bir başka ifadeyle "Parasal

Borçlar>Parasal Varlıklar" olduğundan fark(1-2) negatif çıkarak bankalar net borçlu konumuna gelmişlerdir. Fakat 2001 yılı sonrasında sektördeki bankalar "Parasal Varlıklar>Parasal Borçlar" durumunda olduğundan net alacaklı oldukları görülmektedir.

Tablo 5: Bankaların Net Faiz/Faiz Dışı Marjlarındaki Gelişmeler (Sektör)

YILLAR	NET FAİZ MARJI (%)	(%) Değişim	NET FAİZ DIŞI MARJIN(%)	(%) Değişim	Enflasyon (%) (TÜFE)
1997	7,60%	0,07%	-4,10%	-0,05%	99,06%
1998	9,40%	1,72%	-5,90%	-1,75%	69,78%
1999	6,60%	-2,77%	-5,40%	0,44%	68,85%
2000	4,30%	-2,32%	-6,60%	-1,16%	39,10%
2001	7,80%	3,52%	-10,50%	-3,93%	68,46%
2002	6,00%	-1,82%	-20,70%	-10,17%	29,84%
2003	4,50%	-1,51%	-21,90%	-1,24%	12,72%
2004	5,70%	1,26%	-20,70%	1,22%	9,35%
2005	4,60%	-1,16%	-23,70%	-2,96%	7,72%
2006	4,20%	-0,36%	-8,40%	15,33%	9,65%
2007	4,50%	0,34%	-11,00%	-2,62%	8,39%
2008	4,30%	-0,22%	-12,90%	-1,96%	10,06%
2009	5,20%	0,87%	-10,80%	2,13%	6,53%
2010	4,00%	-1,21%	40,10%	51,06%	6,40%
2011	3,30%	-0,64%	33,80%	-6,32%	10,45%
2012	3,90%	0,61%	80,20%	46,33%	6,16%
2013	3,40%	-0,52%	35,00%	-45,15%	7,40%

Kaynak: TBB, Veri Sorgulama Sistemi

Enflasyon dolayısıyla bankaların (sektör) net faiz marjı geliri tablo 5'de görüldüğü üzere düzensiz olmakla birlikte sürekli azalma eğilimindedir. Bu da bize ödenen faizlerin elde edilen faizlerden yıllar içinde daha çok yükseldiğini göstermektedir. Fakat bankaların gelir (elde edilen faizler) ve giderleri (ödenen faizler) karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, her ikisi de aynı oranlarda genişlemekte ise banka açısından bir zarara neden olmamaktadır.

Ancak, değişim oranları farklı ve aralarındaki fark, giderlerdeki artıştan kaynaklanıyor ise bankanın enflasyondan daha fazla etkilenmesi söz konusu olmaktadır. (Bu da net borcu

hipotezinin temel savına aykırı bir durumdur.) Bankaların karının artıp artmadığını yorumlayabileceğimiz en belirleyici kalem olan faiz marjı, faiz gelirlerinin faiz giderlerinden fazla olduğu durumlarda bankalara ancak kazanç getirecektir. Sonuçta, tablolarda da görüldüğü gibi bankaların net faiz marjı 1997 yılında %7,60'larda iken 2013 yılında geldiği son durum %3.40'lardadır. Anlaşıldığı üzere yıllar itibariyle düşüş gerçekleşmiştir. Net faiz dışı marjlarına baktığımızda ise aynı şekilde 2010 yılına kadar sürekli düşme eğilimde olmakla birlikte net faiz marjlarından daha yüksek miktarlı oranlarda değişim göstermiştir.

2.2. Kamu Bankaları İncelemesi

Tablo 6: Bankaların Net Borçlu/Alacaklı Durumundaki Gelişmeler (Kamu)

Kamu TL(MİLYAR)	1.PARASAL VARLIKLAR	(%) Değişim	2.PARASAL BORÇLAR	(%) Değişim
1997	4.935.787,00	92,80%	5.568.112,00	86,41%
1998	7.197.252,00	45,82%	10.987.259,00	97,32%
1999	11.963.595,00	66,22%	21.511.372,00	95,78%
2000	15.753.632,00	31,68%	31.820.367,00	47,92%
2001	20.448.094,00	29,80%	46.593.737,00	46,43%
2002	57.301.144,00	180,23%	58.000.014,00	24,48%
2003	73.927.386,00	29,02%	69.386.176,00	19,63%
2004	98.313.683,00	32,99%	92.239.545,00	32,94%
2005	115.578.748,00	17,56%	105.543.783,00	14,42%
2006	139.029.421	20,29%	124.628.277	18,08%
2007	158.505.726	14,01%	141.499.482	13,54%
2008	201.608.192	27,19%	184.169.503	30,16%
2009	242.963.467	20,51%	219.243.439	19,04%
2010	289.941.560	19,34%	259.699.044	18,45%
2011	332.149.078	14,56%	298.214.758	14,83%
2012	364.392.527	9,71%	316.211.615	6,03%
2013	468.632.325	28,61%	416.657.661	31,77%

Kaynak: TBB, Veri Sorgulama Sistemi

Tablo 6 incelendiğinde ise kamu bankalarının 1997-2002 yılları arasında net borçlu, 2002 yıllından sonra ise net alacaklı durumunda oldukları görülmektedir. Bu durumda 1997-

2002 yılları arasında net borçlu durumunda olan kamu bankalarının Türkiye' deki o dönemlerde görülen %99 ile %30 aralarındaki enflasyon oranları da göz önüne alınarak incelendiğinde, net borçlu hipotezine göre kazançlarının yükselmesi, dolayısıyla net faiz marjlarının da bu doğrultuda yükselmesi beklenirken net faiz marjlarında çok küçük bir miktarda yükselme olmuştur.

Tablo 7: Bankaların Net Faiz/Faiz Dışı Marjlarındaki Gelişmeler (Kamu)

YILLAR	NET FAİZ MARJI (%)	(%) Değişim	NET FAİZ DIŞI MARJIN(%)	(%) Değişim	Enflasyon (%) (TÜFE)
1997	3,40%	-1,40%	-2,10%	1,90%	99,06%
1998	4,00%	0,61%	-2,80%	-0,69%	69,78%
1999	3,30%	-0,67%	-1,20%	1,60%	68,85%
2000	3,10%	-0,24%	-3,40%	-2,15%	39,10%
2001	11,40%	8,36%	-10,20%	-6,77%	68,46%
2002	7,10%	-4,30%	-28,00%	-17,81%	29,84%
2003	6,20%	-0,96%	-14,60%	13,41%	12,72%
2004	5,70%	-0,47%	-12,70%	1,83%	9,35%
2005	4,00%	-1,66%	-9,30%	3,42%	7,72%
2006	4,40%	0,34%	-6,80%	2,47%	9,65%
2007	4,30%	-0,11%	-8,30%	-1,49%	8,39%
2008	3,90%	-0,37%	-10,60%	-2,30%	10,06%
2009	4,90%	0,95%	-10,30%	0,31%	6,53%
2010	3,70%	-1,12%	38,80%	49,20%	6,40%
2011	3,40%	-0,38%	35%	-3,80%	10,45%
2012	4,10%	0,71%	42%	7,83%	6,16%
2013	3,50%	-0,52%	37%	-5,81%	7,40%

Kaynak: TBB, Veri Sorgulama Sistemi

2001 yılında net faiz marjının en yüksek artış oranına (%11.40) sahip olduğu görülmektedir. Bu dönemde yaşanan kriz de göz önüne alındığında kamu bankalarının kriz zamanında faiz gelirlerinin çok fazla etkilenmediği dikkat çekmektedir.

Ayrıca kamu bankalarının net faiz dışı marjları incelenen dört ana sektöre (sektör/kamu/özel/yabancı) bakılarak tek tek ele alındığında dört grubun da 2009 yılına kadar

net faiz dışı gelirleri sürekli negatif giderken bir başka ifadeyle faiz dışı giderleri, faiz dışı gelirlerinden daha yüksek iken, 2010 yılı ve sonrasında bu durum tam tersi olmuştur. Bu da bankaların karlılığı açısından faiz dışı gelirlere ne kadar önem verdiğinin ve bu bağlamda oluşturulan yeni politikalarla durumu tersine nasıl çevirdiklerinin bir göstergesidir.

2.3. Özel Bankalar İncelemesi

Tablo 8: Bankaların Net Borçlu/Alacaklı Durumundaki Gelişmeler (Özel)

Özel TL(MİLYAR)	1.PARASAL VARLIKLAR	(%) Değişim	2.PARASAL BORÇLAR	(%) Değişim
1997	8.697.019,00	124,65%	8.807.307,00	128,32%
1998	15.532.031,00	78,59%	15.517.305,00	76,19%
1999	27.485.695,00	76,96%	28.441.789,00	83,29%
2000	36.686.204,00	33,47%	39.425.805,00	38,62%
2001	60.564.498,00	65,09%	83.714.357,00	112,33%
2002	97.799.213,13	61,48%	98.733.450,00	17,94%
2003	117.444.317,52	20,09%	114.796.156,48	16,27%
2004	150.154.836,00	27,85%	138.728.682,00	20,85%
2005	211.840.952,00	41,08%	194.903.864,00	40,49%
2006	249.374.550	17,72%	222.025.117	13,92%
2007	274.796.618	10,19%	234.608.787	5,67%
2008	351.383.884	27,87%	303.233.605	29,25%
2009	392.323.717	11,65%	331.634.395	9,37%
2010	472.126.756	20,34%	397.110.431	19,74%
2011	591.854.869	25,36%	504.221.528	26,97%
2012	661.398.169	11,75%	543.180.977	7,73%
2013	797.570.759	20,59%	668.714.301	23,11%

Kaynak: TBB, Veri Sorgulama Sistemi

Tablo 8'de özel bankalarında kamu bankaları gibi 1997-2002 yılları arasında (1998 yılı hariç) net borçlu, 2003-2013 yılları arasında ise net alacaklı olduğu görülmektedir.

Tablo 9: Bankaların Net Faiz/Faiz Dışı Marjlarındaki Gelişmeler (Özel)

YILLAR	NET FAİZ MARJI (%)	(%) Değişim	NET FAİZ DIŞI MARJIN(%)	(%) Değişim	Enflasyon (%) (TÜFE)
1997	9,80%	0,40%	-5,20%	-1,10%	99,06%
1998	11,80%	1,98%	-5,60%	-0,40%	69,78%
1999	10,10%	-1,72%	-3,70%	1,85%	68,85%
2000	7,30%	-2,76%	-5,60%	-1,83%	39,10%
2001	6,10%	-1,20%	-6,30%	-0,72%	68,46%
2002	4,90%	-1,21%	-18,30%	-12,00%	29,84%
2003	3,00%	-1,90%	-26,80%	-8,49%	12,72%
2004	5,40%	2,34%	-25,40%	1,34%	9,35%
2005	4,60%	-0,78%	-30,40%	-5,01%	7,72%
2006	3,70%	-0,85%	-8,20%	22,23%	9,65%
2007	4,30%	0,51%	-9,20%	-0,99%	8,39%
2008	3,90%	-0,35%	-10,90%	-1,72%	10,06%
2009	4,80%	0,93%	-8,80%	2,11%	6,53%
2010	3,70%	-1,12%	38,40%	47,34%	6,40%
2011	3,00%	-0,67%	31%	-6,77%	10,45%
2012	3,60%	0,53%	36%	5,13%	6,16%
2013	3,20%	-0,33%	33%	-3,12%	7,40%

Kaynak: TBB, Veri Sorgulama Sistemi

Net faiz marjlarına bakıldığında ise (Tablo 9) yıllar itibariyle yer yer artış göstermiş olsa da sürekli bir düşme eğiliminde olduğu görülmektedir. Ayrıca özel bankaların 1998 yılında net alacaklı konumunda olması, net borçlu hipotezine göre faiz marjlarında bir düşüşe sebep olması gerekirken tam aksine 1997-2013 yılları arasında sağlanan en yüksek faiz gelirine sahip olduğu görülmektedir. Faiz dışı marjlarının ise sürekli negatif bir görünüm sergilediği ve arttığı görülmüştür.

2.4. Yabancı Bankalar İncelemesi

Tablo 10: Bankaların Net Borçlu/Alacaklı Durumundaki Gelişmeler (Yabancı)

Yabancı TL(MİLYAR)	1.PARASAL VARLIKLAR	(%) Değişim	2.PARASAL BORÇLAR	(%) Değişim
1997	771.169,00	234,28%	705.493,00	267,65%
1998	1.372.776,00	78,01%	1.183.160,00	67,71%
1999	3.142.171,00	128,89%	2.917.363,00	146,57%
2000	4.561.904,00	45,18%	4.534.333,00	55,43%
2001	3.653.276,00	-19,92%	3.435.923,00	-24,22%
2002	5.922.189,00	62,11%	4.557.374,00	32,64%
2003	6.120.034,00	3,34%	4.579.140,00	0,48%
2004	9.406.673,00	53,70%	7.451.383,00	62,72%
2005	19.151.290,00	103,59%	15.707.139,00	110,79%
2006	56.762.958	196,39%	48.139.665	206,48%
2007	79.366.741	39,82%	65.972.567	37,04%
2008	100.113.094	26,14%	81.746.790	23,91%
2009	102.619.842	2,50%	82.540.952	0,97%
2010	129.891.392	26,58%	105.518.843	27,84%
2011	152.345.042	17,29%	125.221.252	18,67%
2012	167.339.340	9,84%	135.657.183	8,33%
2013	240.550.117	43,75%	198.475.454	46,31%

Kaynak: TBB, Veri Sorgulama Sistemi

Yabancı bankaların dönem boyunca (1997-2013) net alacaklı durumunda olduğu hiçbir yıl gözükmemektedir. Başka bir ifadeyle net borçlu durumunda olmadığı görülmüştür.

Tablo 11: Bankaların Net Faiz/Faiz Dışı Marjlarındaki Gelişmeler (Yabancı)

YILLAR	NET FAİZ MARJI (%)	(%) Değişim	NET FAİZ DIŞI MARJIN(%)	(%) Değişim	Enflasyon (%) (TÜFE)
1997	14,10%	2,02%	-8,30%	-2,60%	99,06%
1998	19,20%	5,11%	-10,90%	-2,56%	69,78%
1999	10,20%	-8,97%	-1,30%	9,60%	68,85%
2000	8,00%	-2,24%	-5,90%	-4,61%	39,10%
2001	11,40%	3,43%	-4,70%	1,18%	68,46%
2002	10,90%	-0,49%	-48,70%	-44,03%	29,84%
2003	9,10%	-1,87%	-66,70%	-17,93%	12,72%
2004	6,50%	-2,59%	-50,00%	16,66%	9,35%
2005	5,60%	-0,86%	-49,80%	0,24%	7,72%
2006	4,90%	-0,69%	-1,50%	34,67%	9,65%
2007	5,60%	0,63%	-2,10%	-6,53%	8,39%
2008	6,00%	0,47%	-2,70%	-5,99%	10,06%
2009	7,20%	1,20%	-2,20%	5,10%	6,53%
2010	5,40%	-1,80%	58,80%	81,45%	6,40%
2011	4,40%	-1,02%	48%	-9,91%	10,45%
2012	5,30%	0,84%	60%	11,58%	6,16%
2013	4,00%	-1,30%	45%	-14,93%	7,40%

Kaynak: TBB, Veri Sorgulama Sistemi

Tablo 11 incelendiğinde ise net faiz marjının 1998 yılında % 20'lere kadar yaklaşarak son 40 senenin en yüksek rakamlarına ulaştığı görülmekle birlikte, 1997-2013 süresi boyunca azalma görülmüştür. Fakat bu azalma sonucu faiz giderleri, faiz gelirlerinden hiçbir zaman büyük olmayıp, negatif görünüme dönmemiştir. Bu durum aynı zamanda tüm çalıştığımız banka grupları için de geçerlidir. Yabancı bankaların net faiz dışı marjlarına baktığımızda ise, diğer banka grupları arasında en yüksek artışı göstermiştir. Bu da yabancı sermayeli bankaların faaliyet dışı gelirlerine verdiği önemi bize kanıtlamaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Bankaların net borçlu/alacaklı durumlarının değişimi ile net faiz marjlarının değişimi arasında bir paralellik gözlenememiştir. Bu da enflasyon döneminde net borçlu durumunda olan bankaların kazançlarının yükselmesi dolayısıyla net faiz marjlarının yükselmesi beklentisini ileri süren net borçlu hipotezine aykırı bir sonuçtur.

Çalışmada ele alınan 17 yıllık zaman süresince Türk bankacılık sektöründe incelenen dört grup bankanın da sadece 1997 ile 2002 yılları içerisinde net borçlu durumunda oldukları sonraki yıllarda sürekli olarak net alacaklı durumunda oldukları görülmüştür. Dolayısıyla net borçlu hipotezine göre değerlendirildiğinde 2002 yılından sonra hipotezin temel savını oluşturan kural söz konusu değildir. Başka bir ifadeyle bankaların kazanabilmeleri için net borçlu durumunda olmaları koşulu söz konusu olmadığından net borçlu hipotezine göre değerlendirmek de bu aşamada önemini yitirmektedir.

Yapılan çalışmada yabancı bankaların dönem boyunca (1997-2013) net borçlu durumunda olmadıkları gibi net faiz dışı marjlarında da yükseliş görülmüştür. Bu da net borçlu hipotezine göre değerlendirildiğinde hipotezin temel savını oluşturan durumun söz konusu olmadığını göstermektedir. Başka bir ifadeyle bankaların kazanabilmeleri için net borçlu durumunda olmaları koşulu söz konusu olmadığından yabancı bankalar net borçlu hipotezine göre değerlendirilememektedir.

2001'de yaşanan finansal kriz, bankaların net faiz marjlarını etkilememiş olup, genel olarak bakıldığında net faiz marjlarında özel bankalar hariç 2001 yılında artış olmuştur. Özel bankalarda ise % 1,2 civarında küçük bir düşüş yaşanmıştır. 2002 yılında ise tüm banka gruplarının net faiz marjlarında düşüş yaşanmıştır.

1997-2009 döneminde net faiz dışı marjı sürekli olarak negatif olmuştur. Net faiz dışı marjının sürekli olarak negatif olması, faiz dışı giderlerin, faiz dışı gelirlerinden yüksek olduğunun bir göstergesi olarak yorumlanmaktadır. Ayrıca özellikle yabancı bankaların 2001 krizi sonrasında net faiz dışı marjının olağanüstü düşmesi fazlasıyla dikkat çekicidir.

Kaynakça

Bach, G.L. and Ando, A., (1957), **"The Redistributional Effects of Inflation"**, the Review of Economics and Statistics, Vol:39, No:1, s.9

Cagan, P. And Lipsey, R.E., (1978), **"Financial Effects of Inflation"**, National Bureau of Economics Research, General Series, No:103, s.2, Ballinger Publishing Company, New York.

İktisadi Araştırmalar Vakfı, **Düşük Enflasyona Geçiş Sürecinde Türk Bankacılık Sektörü**, İstanbul: İktisadi Araştırmalar Vakfı, 'y.y.', 2000

OKAY Esin, **"Mali Tablolar Analizi İle Türkiye'de Enflasyonun Bankacılık Üzerine Etkileri"**,(MÜ Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1998

Ross, S.A., Westerfield, R.W.ve Jaffe, J.F. (1990), **Corporate Finance**, Irwin Inc., Boston, s.394-410

TBB, **Veri Sorgulama Sistemi**, (Çevrimiçi) http://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/veri-sorgulama-sistemi/60, (Erişim Tarihi: 20.03.2015).

TUİK, **Fiyat Endeksleri ve Enflasyon Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi_3**, Ankara, 2008

TUİK, **Veri tabanları, Enflasyon ve Fiyat**, (Çevrimiçi) http://www.tuik.gov.tr/PreTabloArama.do, (Erişim Tarihi:20.03.2015).